

PACIENTI

Pacientů je mnohem více než sester, protože zatímco na sestru musí člověk vystudovat, pacientem je od narození. V nejlepším případě perspektivním. A protože je nás tak moc, lze na nás vystopovat mnohem více nectností. Každý věk má své.

Už jsem se zmínila o neochotě ke spolupráci se zdravotníky u těch nejmenších. Občané v produktivním věku jsou po této stránce ještě horší. Vcelku je to pochopitelné. Člověk jede na plný plyn, v pondělí má důležitou poradu, ve středu revizní komisi, v pátek raut – a v sobotu srdeční slabost. Problém je třeba promptně odstranit. Čáry máry fuk. Kdo chvíli stál, již stojí opodál. Stát opodál peněz je stresující. Nemoci jsou trapné překážky na cestě k lepším zítřkům. Když se jednomu zblázní ledviny uprostřed tunelování banky, je to neštěstí. Když pro to lékař nemá pochopení, je to surovost.

K těmto Thurn-Taxisovým příkopům na dostihové dráze života zaujímají pacienti dvojí postoj. Jedni pečlivě dodržují lékařovy pokyny, aby co nejdříve nabyli ztraceného zdraví a ušlého zisku. Druzí švindlují. Tu vynechají kontrolní vyšetření, aby nezmeškali obchodní schůzku, tu si dají zakázanou skleničku, aby demonstrovali železné zdraví. Doba není nakloněna neduživým. V džungli si nemocný slon taky vůdčí flek neudrží. A určitě ho to žere, třebaže s jeho místem nejsou spojeny takové požitky, jako je reprezentační fond. Já jsem vzorná pacientka. Teď, když už mě nedrtí železné soukolí divadelního pro-

vozu, jsem poslušná. Držím dietu, beru léky, kloktám, měním obklady. Akorát se mohu vždycky zbláznit, že se mi zborčil týdenní plán. Při pomyšlení, že v úterý jsem měla mít zavažené hrušky, ve středu naškrobené dečky, ve čtvrtek přeepsané tři fejetonny, mi v pátek hrozí celkový kolaps. Jsem totiž úžasně metodická a svá předsevzetí plním neúprosně. Jsem taky prohnaná. Nesplnitelná předsevzetí si nedávám.

Letos o Vánocích jsem měla chřipku přímo španihelskou. Kdykoli jsem musela zakašlat, bylo nezbytné povstat z lože (i v noci) a oběma rukama si držet žebra, protože jinak bych bolestí zešílela. Jelikož jsem však trávila svátky u ovdovělého bratra, jemuž jsem slíbila, že uvařím rybí polévku, hrdinsky jsem své povinnosti dostála. Konečně udělat polévku ve vyhřáté kuchyni není hazardování se zdravím, mínila jsem. Jo, není. Do rána jsem měla takovou zimnici, že jsem bratrovi málem okousala auto, dřív než jsme se rozjeli na pohotovost.

U štědrovečerního stolu jsem seděla v mrákotách a rozdávání dárků mě vyčerpalo jako pochod smrti. Bez zájmu jsem odložila obrázek se třemi travinami na fádním bílém pozadí a velký kus marcipánového cukroví (podle mne nevhodný dárek pro záživnou osobu) jsem šoupla do lednice. Vzchopila jsem se včas jen k tomu, abych své mamince vyškubla záruční list na televizor, kterým mě obmysleli synové, nevzavše na vědomí, že v Plzni nejsem maminka, nýbrž teta a Ivuš, pročez dárky nadepsané maminka uchvátí babička.

Na Boží hod mě neteř, která přišla na sváteční oběd, mile překvapila sdělením, že obrázek jsou

ruční dopisní papíry a nevítaný pamlsek – ostružinové mýdlo.

Zde vidíte, jak strašný dopad mělo porušení léčebného režimu nejen na moji tělesnou schránku, ale i na intelekt. Proto vám důtklivě radím: nečiňte během nemoci žádná rozhodnutí. Nesjednávejte si pracovní schůzky, netelefonujte obchodním partnerům a s manželkou komunikujte prostřednictvím vděčných psích pohledů. Mohlo by se stát, že díky dočasně zastřené mysli dáte svolení k prodeji cenných papírů, fúzi nebo rozvodu. Což by mělo zajistit tragičtější následky než konzumace ostružinového mýdla.

Protipólem nenapravitelných workoholiků jsou lidé, kteří našli v nemoci zalíbení. Většinou jde o občany pokročilého věku. Stěží najdete dívku školou povinnou, která by ráda strávila příjemnou hodinku klábosením o akné. Ani statný třicátník není ochoten propást přenos fotbalového utkání kvůli výměně zkušeností s natrženou šlachou.

Pouze ti, kdo překročili zenit rozmachu, nalézají náhradu za ukončenou kariéru či milostný život ve slovní pitvě vlastního organismu. Hlavně dámy hovoří o svých neduzích s potěšením, jež budí dojem, že není řeč o žaludečním vředu, nýbrž o nezbedném vnoučkovi. „A von vám, pani, nedá pokoj a nedá, a nejvíc zlobí takle kvečeru. Ani suchou housku mi nedovolí sníst, a snacha prej že je to v tomhle věku normální.“

Je to asi tím, že my, dříve narození, děláme v jistém okamžiku bilanci svého dosavadního života. Hodnotíme poměr mezi vytyčenými cíli a skutečnými výsledky. Málokdo je s ním spokojen. Pak stojíme

na rozcestí. Ti šťastnější se rozhodnou napravit, co se dá, vrhnou se do studia, na které nebyl čas, najdou si zajímavého koníčka či zasvěti zbývající léta radostné péči o nejmladší potomstvo.

Ti bezradnější vsadí na nemoc. Snad jim dodává hořce postrádaného pocitu důležitosti, snad jejím prostřednictvím žadoní o pozornost. Jsou samozřejmě jedinci nemocní tak vážně, že svrchu popsané aktivity jim jsou nedostupné. Nelze studovat při ztrátě zraku a pečovat o roční vnouče o dvou berlích.

Ale většině seniorů zbývá dosti prostoru pro pozitivnější činnost než posedávání na lavičkách za chmurného přetřásání nemocí, doktorů, léků a úmrtí. Mnozí pacienti mají totiž morbidní zálibu v pesimistických proroctvích. Netěší je možnost, že by se někdo uzdravil a opustil jejich zednářskou loži doživotně chorých. Nejsem psycholog, abych tento postoj pochopila, natož dokázala vypátrat, z čeho vyvěrá, ale důvěrně jsem se s nimi seznámila na infekčním oddělení v motolské nemocnici, kde jsem se snažila přeprat žloutenku.

Pacientky, dokonce i ty středního věku, se bavily výhradně o tom, kterak náš život už bude navždy okleštěn. Netoliko že si ani nesrkáme alkoholu, ale i požitiviny tak nevinné jako salátová okurka budou Damoklovým mečem našeho bytí. A což teprve ty smutné Vánoce bez smaženého kapra a vanilkových rohlíčků, bez svíčkové a vepřové pečinky! Již nikdy, nikdy, nikdy více, lkaly a tváře jim plály radostným ruměncem.

Bylo mi teprve přes třicet a nemínila jsem se vzdát salátové okurky, natož srkání alkoholu. To mi zvlášť leželo na srdci, poněvadž co se jeho týče, byla

jsem stále dost retardovaná. „Coby,“ děla jsem vzpurně. „Budu držet předepsanou dietu, jak dlouho bude třeba, a uzdravím se.“

„Chachá! To si jen myslíte,“ ržály potěšeně většiny. Následovalo líčení, jak se čísi bratranec vleče životem o dietních sucharech a jeho dny jsou černé jako noc, spoře ozářené dvěma hvězdami žlutého bělma. Trapným uřeknutím vyšlo později najevo, že bratranec je ochmelka k pohledání a po propuštění z nemocnice razil názor, že žloutenka se musí přepít. Ihned jsem poukázala na fakt, že mezi rumem a okurkou je jistý rozdíl. Z okurky například neuděláte grog. Mávly rukou a vytasily se s novinovými výstřižky, jež všechny pojednávaly o infekční žloutence a jejích strašných následcích.

Přiznávám, že jedním následkem své nemoci jsem se rovněž zhusta obírala. Zhubnutím. Byla jsem o osm kilo lehčí a už jsem se těšila, jak mrňavé šatičky si dám ušít. A taky jsem dala, a taky jsem se po roční přísné dietě uzdravila a šampaňského jsem od té doby vypila, že kdyby mi játra zítra zkameněla, stálo to za to. Kiš, kiš!

Existuje pravda i značný počet nemocných, kteří nelpí na vidině trvalého živoření a ze všech sil se snaží pod vedením lékařů dojít pozvolnou cestou ke zdravotnímu stavu, jež lze nazvat aspoň uspokojivým. To je chvályhodné. Má to však jeden háček. V určitém stadiu se některé neduhy už na útěk zahnat nedají. Unavená srdce nezačnou šlapat jako švýcarské hodinky, opotřebované klouby se zázračně nezrenovují, ochablé svalstvo se svěží mízou nenalije.

Jaký div, že se tonoucí v bolestech chytají každého stébla, jež by jim pomohlo na břeh úlevy. Pokud

se jim to třeba jen dočasně podaří, poskytují nezištné rady, recepty, ba i samotné léky stejně postiženým.

Bohužel někteří nejsou s to přistoupit na prostou skutečnost, že to, co pomohlo jednomu, může druhému uškodit. Mnohdy také staví své přesvědčení o úspěšnosti léčebného postupu na šťastné shodě náhod. Soudný člověk sotva uvěří, že si sousedčina teta Hedvika vyléčila tuberkulózu kostí pomocí francovky a pradědeček Alfons zahnal malárii pravidelným požíváním krevní tučnice.

Kdo popřeje sluchu těmto samaritánům, může si natíráním kolena podomácku vyrobenou masťou přivodit krásnou vyrážku a drasticky vysoké dávky vitamínu C ho sice vymaní ze sevření rýmy, ale rozhodí mu žaludek.

V této souvislosti si vzpomínám na fotografa pana R., který dělával mimo jiné portréty filmových hvězd. I mně jeden udělal, ač jsem zdaleka nebyla hvězdou, a čas potvrdil, že šlo jen o malý meteorok. Ale fotografie byla nádherná.

Tohoto pana R. jsem později potkala na nábřeží Vltavy. Málem jsem ho nepoznala. Protože jsem zrovna venčila v kočárku mladšího syna, sedli jsme si na chvíli na lavičku. Pan R. mi vylil srdce. Za prvé měl tuberkulózu, i měl jíst hodně másla, smetany a vůbec výživných pokrmů. Za druhé byl po žloutence, kvůli níž nesměl konzumovat popsaná jídla. Chorým játrům prospívají krmě jalové, na vodě dušené a na cukr bohaté. Zcela jinou dietu si žádá cukrovka, kterou nebohý pan R. také onemocněl. Hledě na plynoucí řeku, postěžoval si sklesle: „Tak teda nevím, co mám jíst.“ Nu, tady byla dobrá rada drahá

i od lékaře. Jak by to dopadlo, kdyby si ho vzal do práce vnuk pana Alfonse, si netroufám odhadnout.

Zvlášť agresivní jsou pacienti, kteří si osobují větší vědomosti než lékaři. A vnucují je s téměř nestoudnou přímostí: „Vy užíváte Dexamethyl-smrtoxin? To vás zabije. Že vám otékají nohy?“ Neotékají. Přesto mám najednou dojem, že mě škrtní ponožky.

„A nehučí vám v uších?“

„Nehučí.“

„To přijde. Co takhle červeno před očima, nemíváte?“ Jo, to mám. Právě teď. Protože tě, babo, vidím v plamenech pekelných. Čert tě vem.

Čilá výměna názorů na léčbu probíhá také v lázních. I zde se najdou suveréni, kteří vědí mnohem lépe, co nám prospěje, než nějaký doktůrek, jenž pracuje v balneologii všehovšudy nějakých patnáct let.

Před pár roky jsem se setkala v lázních s bývalou spolužačkou. Velice si zakládala na tom, že je samoplátce, což jí dodávalo pocitu nadřazenosti nad ubohou Devátou, jíž pooperační pobyt hradila pojišťovna. Nadto bylo jistě povznášející kráčet pružně a ztepile vedle vrstevnice o berlích. Chovala se tudíž ke mně nadmíru protektorsky, s notnou dávkou nesouhlasné kritiky. Skoro všechno jsem, já blbec, dělala špatně. Chvillemi to vypadalo, že nemám chorý kloub, nýbrž mozek.

Když vyzvěděla, jakou léčbu mi pan doktor předepsal, pohrdavě si odfrkla: „To nemáš ani slatinu?“

„Ne. Mám bazén, masáže, cvičení, rotoped a bylinné koupele,“ odvětila jsem pokojně.

„Jsi blázen! Koukej naklusat k doktorovi a vyraz ji z něho. Taky si necháš všechno líbit.“

Namítla jsem mírumilovně: „Prosím tě, ten člověk tu dělá dvacet let. Určitě ví, proč mi ji nedal.“

„Já ti řeknu, proč ti ji nedal. Protože nejsi samoplátce. Šetří na tobě. Já jsem v bahně obden!“ dodala samolibě.

A vážně, byla. S jedním zazobaným pánem, který jí po pětidenní známosti koupil zlatý náramek. Řekla bych, že za intelektuální požitek z rozhovorů o vlivu slunečního záření na linkované sešity.

To bylo bahno, panečku. Teď si zrovna nemohu vzpomenout, jak se mu říká... Morální, nebo orální? No, to je jedno. Vy mi rozumíte.

Později jsem se, aniž bych po tom pátrala, dozvěděla, že slatina se po endoprotéze nedává nikomu, jelikož přílišné prohřívání není věci ku prospěchu.

Doufám, že teď už každý, kdo má profesionálně co do činění se zdravotnictvím, pookřál, vida, jak jsem do vlastního hnízda nakálela. Ale jistě byste rádi poznali, jakou nectností v roli pacienta se honosím já. Dozvíte se to. Dočkejte času. Kdepak jako husa klasu! Copak bych si dovolila přirovnávat čtenáře k husám? Jak plešatec vlasu by se také neseťkalo s pochopením... Jak disident pasu, to už je za námi...

A vůbec, nevybírejte si. Kam na to mám pořád chodit?